

به نام خدا

بررسی رابطه‌ی اختلالات رفتاری کودکان با بهداشت روانی والدین

مولفان :

پریا سهیلی فر

پردیس سهیلی فر

پارمیس سهیلی فر

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: سهیلی فر، پریا، ۱۳۶۹-
عنوان و نام پدیدآور: بررسی رابطه‌ی اختلالات رفتاری کودکان با بهداشت روانی والدین/
مولفان پریا سهیلی فر، پردیس سهیلی فر، پارمیس سهیلی فر.
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۵۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۵۳۵-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۵۰ - ۱۴۵.
موضوع: اختلالات رفتاری کودکان - بهداشت روانی والدین.
شناسه افزوده: سهیلی فر، پردیس، ۱۳۶۶
شناسه افزوده: سهیلی فر، پارمیس، ۱۳۷۴
رده بندی کنگره: LC۴۷۰۸
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۸
شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۷۸۲۲۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: بررسی رابطه‌ی اختلالات رفتاری کودکان با بهداشت روانی والدین
مولفان: پریا سهیلی فر - پردیس سهیلی فر - پارمیس سهیلی فر
ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۵۳۵-۲
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

۷	فصل اول کلیات
۸	مقدمه
۱۴	اهمیت موضوع تدریس
۱۵	فصل دوم مبانی نظری
۱۶	مقدمه
۱۹	نیازهای کودک
۲۳	اختلالات رفتاری کودکان
۳۱	عوامل موثر بر بروز اختلالات رفتاری
۳۴	نقش والدین در اختلالات رفتاری کودک
۳۹	ویژگی های افراد با اختلالات رفتاری
۴۱	اختلال عاطفی
۴۱	تعریف اختلال عاطفی
۴۱	طبقه بندی مشکلات عاطفی
۴۳	طبقه بندی اختلالهای روانی
۴۴	هنجارهای اجتماعی فرهنگی
۴۶	تفاوتهای مربوط به جنسیت
۵۶	دسته بندی اختلالات رفتاری و تاثیر آنها در پیشرفت تحصیلی
۶۲	مشکلات فرآیند آموزش اختلالات رفتاری
۶۶	همه گیرشناسی
۶۹	پیشینه میزان شیوع اختلالات رفتاری در جهان
۷۹	سبب شناسی اختلالات روانی

۸۰	دیدگاه زیست شناختی
۸۱	عوامل ژنتیک
۸۲	مغز و دستگاه عصبی
۸۳	عوامل عصبی - غددی
۸۳	دیدگاه روان پویشی
۸۶	دیدگاه یادگیری
۸۸	دیدگاه شناختی
۸۹	دیدگاه انسانگرایی - هستی گرایی
۹۱	دیدگاه اجتماعی
۹۲	نظریه های راجع به نقش خانواده
۹۳	نظریه سیستم ها
۹۴	نظریه ارتباطات
۹۴	نظریه ساختی
۹۵	تعریف بهداشت روانی
۹۵	سلامتی چیست؟
۹۷	تعاریف بهداشت روانی براساس مکاتب مختلف روانشناسی
۹۷	مکتب زیست گرایی
۹۸	مکتب روانکاوی
۹۸	مکتب انسان گرایی
۹۸	سه سطح پیشگیری به منظور بهداشت روانی
۹۸	پیشگیری اولیه
۹۹	پیشگیری ثانویه
۹۹	پیشگیری ثالثیه

۱۰۰	اصول بهداشت روانی
۱۰۰	پرورش دادن رفتارهای سالم تر و تأثیر آن بر بهداشت روانی
۱۰۲	خواب و بهداشت روانی
۱۰۲	سوء مصرف و وابستگی به مواد و تأثیر آن بر بهداشت روانی
۱۰۵	تاریخچه بهداشت روانی
۱۱۹	مختصری درباره تاریخچه بهداشت روانی در ایران
۱۲۷	دیدگاهها و نظریه ها در بهداشت روانی
۱۲۹	رویکرد نظریه کمال
۱۳۰	رویکرد چند عاملی
۱۳۱	مسایل اجتماعی و بهداشت روانی
۱۳۳	استرس و بهداشت روانی
۱۳۶	بهداشت روانی در سنین و مراحل مختلف رشد
۱۳۹	بهداشت روانی در خانواده
۱۴۲	اصول برقراری رابطه انسانی با کودک و نوجوان
۱۴۷	بهداشت روانی در مدرسه
۱۵۰	بهداشت روانی در محیط کار
۱۵۳	بهداشت روانی در کودکان استثنایی
۱۵۶	رابطه بهداشت روانی با یادگیری
۱۵۹	بهداشت روانی و رسانه های گروهی
۱۶۲	اندازه گیری های روانی و کاربرد آزمونهای روانی
۱۶۴	روشهای درمان بیماریهای روانی
۱۶۷	توصیه های بهداشت روانی
۱۶۹	منابع فارسی

فصل اول

کلیات

مقدمه

بی شک خانواده، نخستین و مهمترین آموزشگاه و پرورشگاه انسان به شمار می آید و یکی از نهادهای اصلی و مقدس هر جامعه است. این خانواده است که فرایند شدن انسان را از قوه به فعل فراهم می کند و تسهیل می سازد و پس از یک زمینه مناسب وراثتی، مهمترین و ضروری ترین نیاز برای رشد یک انسان محسوب می شود و از این نظر خانواده، حیاتی ترین نقش را به عهده دارد. حساس ترین ایام زندگی یک فرد در خانه، در خانواده و در دامن مادر سپری می شود. از این رو قابل تعجب نیست که ریشه اکثر مشکلات رفتاری و ناهنجاریهای عاطفی، اجتماعی و روانی را باید در خانواده جستجو کرد. فرار نوجوانان از خانه، پرخاشگری، بی اختیاری در نگهداری ادرار، ناخن جویدن، اعتیاد، بزهکاری، اضطراب و نظایر آن جلوه هایی از عدم آموزش و عدم برقراری رابطه درست با کودکان و نوجوانان است (به پژوه، ۱۳۸۳).

مطالعات گوناگون نشان داده اند مشکلات بهداشت روانی در کودکان و نوجوانان بیش از سایر اقشار جامعه مشاهده می شود. افسردگی، اضطراب، خودکشی، بزهکاری، مصرف مواد مخدر، شکست تحصیلی و ترک تحصیل از جمله مشکلاتی به شمار می آیند که در دوران کودکی و نوجوانی مشاهده می شود که ناشی از عوامل متعددی چون ژنتیک، اختلال های خانوادگی، تبعیض های اجتماعی، برخوردهای نامناسب افراد خانواده، مدرسه، اجتماع و مجموعه ای از عوامل (خدایاری فرد، ۱۳۸۲).

کودک کافی است که عادی به دنیا بیاید و خانواده و محیطی مناسب در اختیارش باشد تا بیابد و رشد کند و به جایگاه ارزشمند خود برسد. اما زندگی خانوادگی، محیط اجتماعی، بهداشتی، آموزشی و فرهنگی بسیاری از مردم جهان چنان است که دستیابی

به چنین مقصودی را دشوار و گاهی امکان ناپذیر می سازد. ما غالباً فرزندان خود را به دلیل خطاها و اختلال ها محکوم می کنیم، یا آنها را به باد ناسزا و تنبیه می گیریم و فراموش می کنیم به جای آن باید خطاها و ندانم کاریهای خودمان را دلیل بروز مشکلات آنها بدانیم (کاکاوند، ۱۳۸۵).

اختلالات عاطفی - رفتاری، بویژه به سبب وضعیت نامتعادل و متحول زندگی خانوادگی و اجتماعی در یکی از دو دهه اخیر در کشور ما، بیش از هر زمان دیگری گریبانگیر گروههای وسیعی از کودکان شده است. نابسامانیهای خانوادگی، کمبود آموزشی و پرورشی و بهداشتی، جابجا شدن گروههای اجتماعی و فشارهای ناشی از آن، رشد نامعقول جمعیت، مهاجرت‌های بی رویه، آوارگی، فقر و اعتیاد گسترده، دل آزرده‌گی و افسردگی و پرخاشجویی و شکوه گیریهای حاصل از غیبت یا فقدان سرپرست در بسیاری از خانواده ها و... بسیاری از عوامل مهم دیگر سبب شده است که اختلالات عاطفی و رفتاری کودکان وسعت بی سابقه ای بیابد (لطف آبادی، ۱۳۸۷).

غیبت های طولانی پدران از خانه، ساعت های طولانی دوری مادران از خانواده تحولات و بحران های شدید اقتصادی و اجتماعی و از همه مهمتر کم رنگ شدن ارزشی های مذهبی و اخلاقی را باید عامل اصلی این بی ثباتی ها در خانواده دانست (نوابی نژاد، ۱۳۷۹).

از آن جا که مادر اولین کسی است که نوزاد با او رابطه برقرار می کند، لذا مهم ترین نقش را در پرورش ویژگیهای روانی و عاطفی کودک به عهده دارد و کانون سلامتی یا بیماری محسوب می شود. تحقیقات نشان داده اند اختلالات رفتاری کودکان ارتباط تنگاتنگی با مشکلات روانی والدین دارد. هرچه مشکل روانی والدین شدیدتر باشد ظهور اختلال های رفتاری کودکان سریع تر خواهد بود (بلانز و همکاران، ۱۹۹۱).

مطالعات نشان داده اند که مشکلات رفتاری فرزندان با اختلال روان پزشکی والدین رابطه دارد (زیما و همکاران، ۱۹۹۶؛ راتروکوینتون، ۱۹۸۴).

اگر در خانواده شرایط و روابط ناسالم و منفی وجود داشته باشد، تأثیری بر روی فرزندان خواهد گذاشت و منش های عاطفی ناهنجاری در آن ها شکل خواهد گرفت. نقش های منفی از قبیل حسادت، پرخاشگری، احساس عدم امنیت، مضطرب، پرخاشگری، ناسازگاری و افسرده می گردد. لسلت (۱۹۸۷) ناسازگاری کودکان و نوجوانان را ناشی از شکست در دوران کودکی و در خلال دوران دلبستگی مادر می داند (اسماعیلی، ۱۳۸۳).

مطالعات لی^۱ و همکاران (۱۹۸۷) نشان داده که آسیب روانی مادر موجب اختلالات عاطفی - هیجانی و مشکلات تحصیلی فرزندان می شود (به نقل از محمد اسماعیل ، ۱۳۸۲).

تحقیقات نشان داده اند که یکی از علل ابتلای به انواع اختلال های روانی و یکی از منابع آسیب روانی کودک ، در ماهیت تعامل آن ها با والدین شان بالاخص با والدین بیمار می باشد . هترینگتون^۲ و همکاران (همان منبع).

نتایج تحقیقات یافته های آماری نشان داد که : ۶۱ درصد از مادران کودکان مبتلا به اختلال رفتاری هیجانی مشکوک به عدم سلامت روان هستند که این میزان برحسب اختلالات رفتاری کودکان متفاوت می باشد (همان منبع).

متأسفانه در مورد اختلالهای مربوط به کودکان مطالعات اندکی صورت گرفته است و اطلاعات موجود بیشتر براساس مطالعات انجام شده در مورد بزرگسالان است (نلسون و ایزرائل، ترجمه، خدایاری فرد، ۱۳۸۲) با توجه به اهمیت مطالب فوق پژوهشگر بر آن شد تا به بررسی این موضوع بپردازد.

^۱ Lee

^۲ Hetherington

تأثیر رفتار و طرز فکر والدین در شکل‌گیری و چگونگی رفتار کودکان از اهمیت اساسی برخوردار است. والدینی که رابطه مطلوب و درستی با فرزندان خویش دارند، موجب شادمانی، مسئولیت‌پذیری و تکامل شخصیتی فرزندان خود می‌شوند. از سوی دیگر، والدینی که رفتاری مطلوب و درستی با فرزندان خود ندارند باعث بروز انواع مشکلات رفتاری در آنان می‌شوند.

برای آنکه کودک به شکل سالم و هنجار رشد یابد بایستی در حد معقول نیازهای شخصیتی، روانی، فیزیکی و اجتماعی او ارضا شود. ناکامی در رفع این نیازها باعث مشکلات رفتاری، بزهکاری و ناشادی کودک می‌گردد و شرایط خانوادگی زمینه‌ساز این ناکامی‌هاست. از جمله این شرایط: خانواده‌های از هم پاشیده، طرد شدگی کودک، سخت‌گیری و محدودیت شدید، فقر و کمبودهای شخصی، عصبی بودن والدین، نبودن معیارهای صحیح اعتقادی و اخلاقی در خانواده و ... را می‌توان نام برد. در اکثر نظریه‌های روانشناسی رشد، چگونگی روابط کودک با اعضای خانواده و مخصوصاً ما در یکی از اساسی‌ترین عامل رشد شخصیت، شناخته شده است.

اگر در روابط عاطفی مادر و کودک اختلالی بوجود آید، موجب بهم خوردن امنیت عاطفی در کودک می‌شود که آثار آن را در رفتار کودک می‌توان مشاهده کرد. بنابراین توافق کلی براین است که خانواده در پیدایش اختلالات رفتاری کودک تأثیر مهمی دارد (نوابی نژاد، ۱۳۸۰ و میلانی فر، ۱۳۸۰).

رئیس^۱ و همکارانش (۱۹۹۵) با اجرای پژوهشی تحت عنوان رابطه بین شیوه‌های تربیتی مختلف خانواده با آسیب‌شناسی روانی در نوجوانان، سه شیوه ضدیت- منفی‌گرایی، گرم و صمیمی و حمایتی، و کنترل‌کننده- نظارت‌کننده را مطالعه نمودند. آنها در این تحقیق دریافتند که شیوه ضدیت و تعارض با علائم افسردگی، همبستگی کمتر و

^۱ reiss